

DLA doktori értekezés tézisei

Juhász Bence Gergő

Dallapiccola szerializmusa
a *Canti di prigionia*ban

Témavezetők: Dr. Kamp Salamon, Dr. Balogh Máté

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem

28-as számú művészet- és művelődés-
történeti tudományok besorolású
doktori iskola

Budapest

2024.

I. A kutatás előzményei

Luigi Dallapiccola olasz zeneszerző, a 20. századi zenetörténet egyik meghatározó és kiemelkedő személye a hazai kulturális életben sajnos kevésbé ismert, ezért a munkásságával foglalkozó magyar nyelvű irodalom lényegében nem létezik. Várnai Péter 1977-ben megjelent *Beszélgetések Luigi Dallapiccolával* című interjúkötete az egyetlen fellelhető írás, amely a zeneszerző életének utolsó évében készült személyes találkozások és beszélgetések lenyomata. Életéről és kompozícióiról elsősorban olasz, angol és német nyelvű írások állnak a rendelkezésünkre, ezek között a legfontosabb az a két könyv – *Appunti Incontri Meditazioni* és a *Parole e musica* –, amelyekbe Dallapiccola maga válogatta össze és rendszerezte írásait, visszaemlékezéseit és leveleit. Bár a fenti két kötetben nem elemzi saját műveit, kiváló betekintést engednek Dallapiccola személyiségébe és gondolkodásmódjába. Fontos kiemelni Ben Earle könyvét, a *Luigi Dallapiccola and Musical Modernism in Fascist Italy*, amely a zeneszerző munkásságát történelmi kontextusban

vizsgálja. Ez a kötet a fontosabb kompozíciók részletes elemzéseit is tartalmazza, sokszor összehasonlítva azokat a kortársak alkotásaival. Mivel a *Canti di prigionia* a fasizmus időszakában született, Earle könyve kiemelt fontosságú volt dolgozatom írása közben.

II. Források

A fentiekén kívül fontos megemlíteni Roman Vlad *Luigi Dallapiccola* valamint Bruno Zenolini *Luigi Dallapiccola – La conquista di un linguaggio (1928-1941)* könyvét, mivel mindkettő részletesen tartalmazza a zeneszerző életének első nagy periódusában komponált műveinek analíziseit és bemutatja a fejlődést ezeken a kompozíciókon keresztül.

Dolgozatom megírásához nagy segítséget nyújtott továbbá Raymond Fearn *The Music of Luigi Dallapiccola* és Sergio Sablich *Luigi Dallapiccola* című könyvei, amelyek a zeneszerző teljes életét és alkotásait mutatják be. Fearn könyve nagyobb hangsúlyt fektet az egyes művek elemzésére és az

életrajzi információk másodlagosak, míg Sablichnál fordítva találkozunk ezzel. Sablich a zeneműveket reakcióként értelmezi a történelmi eseményekre.

Fiamma Nicolodi kötetében, a *Luigi Dallapiccola – saggi, testimonianze, carteggio, biografia e bibliografia*ban a visszaemlékezéseken kívül a zeneszerző levelezéséből találtam válogatást 1935-től 1974-ig, amelyek szintén segítették munkámat.

III. Módszer

Mivel Dallapiccola a *Canti di prigionia*t a korabeli közéleti események hatására kezdte el komponálni, első lépésként a történelmi és politikai háttérrel kellett jobban megvizsgálnom.

A második fejezetben a zeneszerző három kompozícióján – *Sei Cori di Michelangelo Buonarroti il Giovane, Tre Laudi, Volo di notte* – keresztül kívánom demonstrálni a „dodekafón-fejlődést”, hogyan is jutott el 1938-ra az első tizenkétfokú soron alapuló mű megkomponálásáig. Szintén itt foglalkozom részletesen Dallapiccola irodalommal

való kapcsolatával, azon belül is Dantéval és Homérosszal.

A fenti két fejezet megírásánál támaszkodtam legnagyobb mértékben a bibliográfiámban feltüntetett irodalomra. A dolgozat második fele a *Canti di prigione* elemzéseit tartalmazza.

Az 1938 és 1941 között született *Fogság énekei* három tételének megírása több évet ölelt fel, és mivel a második, valamint harmadik tételekben alkalmazott zeneszerzési technika már előrehaladottabb, a *Preghiera di Maria Stuarda* elemzésének külön fejezetet szenteltem. Dallapiccola dodekafón sorának elemzését is ez a fejezet tartalmazza.

Az utolsó fejezet az *Invocazione di Boezio* és a *Congedo di Gerolamo Savonarola* elemzését foglalja magába.

IV. Eredmények

Találkozásomat Dallapiccola művével Kamp Salamon tanár úrnak köszönhetem, aki diplomakoncertemre javasolta a *Preghiera di Maria Stuarda*-t. Csak az első

tételt elemezve a felkészülési folyamat alatt megérezttem, hogy ennek az alkotásnak olyan mélységei vannak, amelyet érdemes lenne részletesebben is kutatni.

Kezdetben a Rossini-Verdi-Puccini olasz tradíciók keresztül próbáltam meg vizsgálni a *Canti di prigionia*t, de kutatásom hamar irányt váltott és a darab analizálásán és a közvetlen aktuálpolitikai hatások feltérképezésén keresztül kezdtem el az írást.

Mivel sem Dallapiccola, sem a *Canti di prigionia* nem ismert széleskörben Magyarországon, remélem, hogy disszertációm okán több figyelmet fog kapni szerző és alkotása.

V. Az értekezés tárgyköréhez kapcsolódó tevékenységek dokumentációja

2019. május 29. – Zeneakadémia – Nagyterem
MA Kóruskarnagy Diplomahangverseny

Schütz – *Musikalische Exequien – Canticum B Simeonis*

Hauptmann – Sei mir gnädig, Gott op.57

Oláh Tibor – *Kantáta*

Dallapiccola – *Canti di prigionia – Preghiera di
Maria Stuarda*

Közreműködők: Nemzeti Énekkar (karnagy:
Somos Csaba), Szent István Gimnázium
Jubileumi Szimfonikus Zenekar, a Zeneakadémia
diplomakórusa, valamint hallgatókból álló
együttese